

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλος Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραιανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακιροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

Π. Κρασίδου, Φ. Τεντολούρης

17.40-18.00 *Χρήση στρατηγικών από αλλόγλωσσους μαθητές του Δημοτικού κατά την ανάγνωση κειμένων στην ελληνική γλώσσα*
Κ. Μαστροθανάσης, Α. Γελαδάρη, Ε. Γρίβα

18.00-18.20 *Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας: μια πρόταση διδασκαλίας*
Α. Πάσχου

18.20-18.40 Συζήτηση

18.40-19.20 Διάλειμμα

Προεδρείο: Ν. Μήτσος - Δ. Μπενέκος

19.20-19.40 *Διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας στα Μειονοτικά σχολεία της Θράκης. Η επικοινωνιακή μέθοδος διδασκαλίας σύμφωνα με το πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων, διαπιστώσεις και προτάσεις για επέκταση της μεθόδου με δραστηριότητες επικεντρωμένες στα κέντρα ενδιαφέροντος των μαθητών*
Μ. Ραηλιού, Τ. Ραηλιού

19.40-20.00 *Η διδασκαλία των επαγγελματικών ουσιαστικών σε -as, -της, -ικος σε αλλοδαπούς μαθητές της ελληνικής*
Μ. Τασιούδη, Χ. Αλεξιάδου, Σ. Κωνσταντινίδου

20.00-20.20 *Ο κειμενικός γραπτός λόγος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γραπτού λόγου των αλλόγλωσσων μαθητών ηλικίας 6-12 ετών*
Ε. Ζούνη

20.20-20.40 *Ζητήματα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε τσιγγανόπαιδες. Απόψεις και θέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών για διδακτικά εγχειρίδια ενισχυτικής διδασκαλίας στο πλαίσιο προγράμματος για την ένταξη τσιγγανοπαίδων στο σχολείο*
Δ. Μπενέκος, Μ. Παραδιά, Α. Μήτσος

20.40-21.00 Συζήτηση

Δείπνο

Σάββατο, 5 Σεπτεμβρίου 2009

Ωρα

Αίθουσα 3

Γλώσσα και τεχνολογία

Θεματική: **Νέες τεχνολογίες στη γλωσσική διδασκαλία**

Προεδρείο: Η. Μασσαγγούρας - Δ. Κουτσογιάννης

9.00-9.30 *Οι νέες τεχνολογίες στη γλωσσική διδασκαλία*

Α. Μαυρογόνατος, Δ. Μπαραικτάρη, Λ. Κρεμμύδα, Ι. Λιάκος

9.30-9.50 *Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής μέσω συστημάτων αυτόματης επεξεργασίας φυσικών γλωσσών*
Ε. Φίστα, Β. Φούφη

9.50-10.10 *Παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: ανίχνευση γνωστικών παραμέτρων αναφορικά με την παραγωγή και επεξεργασία του γραπτού λόγου στη μητρική γλώσσα*
Γκισούρη Στ., Αλευριάδου Αν., Τσακίριδου Ελ.

10.10-10.30 *Τεχνολογίες WEB 3.0 και γλωσσική διδασκαλία. Μια πρόταση συνεργατικού εργαλείου διδασκόντων*
Π. Αρβανίτης, Μ. Καρακοιλτσίδου

10.30-10.45 *Νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος μέσα από το παραμύθι*
Χρ. Κόζα, Μ. Κόζα

10.45-11.30 Διάλειμμα - Καφές

11.30-14.00 **Επίσημη έναρξη**Θεματική: **Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις**Προεδρείο: **Δ. Κουτσογιάννης - Α. Μιχαήλ**

10.45-11.30 *Νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις και νέες τεχνολογίες στη γλωσσική διδασκαλία της ελληνικής σε νήπια αλλοδαπής καταγωγής*
Κ. Μακρονάσου

17.00-17.20 *Η Ελληνική Γλώσσα στην εποχή της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Επίδραση της χρήσης των Greeklish stin orthografiki*

ικανότητα των μαθητών

Θ. Μουστάκα, Π. Παυλίτσα, Κ. Νταγκούλη, Θ. Μηράτιτς

17.40-18.00 *Διδασκαλία της γραμματικής με αξιοποίηση ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων: μεθοδολογία, πηλονεκτήματα και μειονεκτήματα*

Α. Μιχάλης

18.00-18.20 *ΤΠΕ στη διδασκαλία της γλώσσας στο νηπιαγωγείο: μια πρόταση με την αξιοποίηση του Multimedia Builder*

Α. Μουταφίδου, Α. Γεωργοπούλου, Θ. Μηράτιτς

18.20-18.40 Συζήτηση

18.40-19.20 Διάλειμμα

Προεδρείο: **Γ. Ανδρουλάκης - Τρ. Κωτόπουλος**

19.20-19.40 *Παιδική γλώσσα και έμφυλη διάσταση της αυτοπαρουσίασης: η ταυτότητα ως ιδεατή γλωσσική κατασκευή*

Τρ. Κωτόπουλος, Ελ. Καρασαββίδου

19.40-20.00 *Διαδρομές στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας: Το νέο εξ αποστάσεως πρόγραμμα κατάρτισης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας*

Β. Παναγιωτίδου

20.00-20.20 *Πολιτισμικά κατάλληλη μεθοδολογία στη διδασκαλία από απόσταση της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας*

Γ. Ανδρουλάκης

20.20-20.40 *Αξιοποίηση λεξιλογίου ελληνικής προέλευσης στην εκμάθηση των Αγγλικών και των Γαλλικών ως ξένης γλώσσας από φυσικούς ομιλητές της ελληνικής γλώσσας μέσα από μια πολύγλωσση προσέγγιση*

Μ. Λούρδα, Σ. Καμαρούδης

20.40-21.00 Συζήτηση

Δείπνο

**Κυριακή
6 Σεπτεμβρίου 2009**

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
**Διδασκαλία της νέας ελληνικής μέσω
συστημάτων αυτόματης επεξεργασίας φυσικών γλωσσών**

Ευαγγελία Φίστα

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ.

& Βασιλική Φούφη

Εργαστήριο Μετάφρασης και Επεξεργασίας του Λόγου, Α.Π.Θ.

Résumé

Notre recherche s'inscrit dans le cadre théorique de la grammaire transformationnelle de Z.S. Harris et la méthodologie du lexique-grammaire qui a été développée au LADL (Laboratoire d' Automatique Documentaire et Linguistique). En se basant sur ces théories, nous présentons quelques particularités lexicales et syntaxico-sémantiques des verbes composés et préfixés et celles de mots composés du type A(A)N [Adjectif+(Adjectif)+Nom]. Ensuite, nous appliquons les données linguistiques à des textes authentiques grecs afin de montrer leur utilité à l'enseignement du grec.

1. Εισαγωγή

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι ετών, οι ερευνητές που ασχολούνται με τη διδασκαλία των γλωσσών εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Διδακτολόγοι και πληροφορικοί εργάζονται για τη δημιουργία εκπαιδευτικών λογισμικών για τη γλωσσική διδασκαλία, όπως π.χ. τα προγράμματα Διδασκαλίας με τη Βοήθεια Υπολογιστή (Δι.Β.Υ.)¹ και τα προγράμματα Εκμάθησης Γλωσσών με τη Βοήθεια Υπολογιστή². Παράλληλα, αναπτύσσονται συστήματα Επεξεργασίας Φυσικών Γλωσσών (ΕΦΓ) με σκοπό την παιδαγωγική και γλωσσοδιδακτική αξιοποίησή τους (Renié 1995, Chanier 1998, Selva & Chanier 2000, Brun 2002, Antoniadis & al. 2005, Silberztein & Tutin 2005).

Οι λεπτομερείς και ακριβείς περιγραφές των γλωσσών που χρησιμοποιούνται από τα εργαλεία αυτόματης επεξεργασίας φυσικών γλωσσών παρέχουν στο δάσκαλο και στο μαθητή τη δυνατότητα διερεύνησης σωμάτων κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή

¹. Απόδοση του γαλλικού όρου *Enseignement Assisté par Ordinateur* (EAO) και του αγγλικού *Computer Assisted Instruction* (CAI).

². Απόδοση του γαλλικού όρου *Apprentissage des Langues Assisté par Ordinateur* (ALAO).

μέσα από το μεγάλο όγκο των λεξιλογικών και συντακτικο-σημασιολογικών πληροφοριών και τις δυνατότητες πρόσβασης στο πληροφοριακό υλικό που εμπεριέχουν (Garrigues 1998-1999).

Στην παρούσα ανακοίνωση καταρχήν θα αναφερθούμε σε ορισμένες ιδιαιτερότητες δύο γλωσσικών κατηγοριών της νέας ελληνικής, των προθηματοποιημένων και σύνθετων ρημάτων³ και των πολυλεκτικών σύνθετων μονάδων⁴ της δομής επίθετο+ουσιαστικό και στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τους συμφραστικούς πίνακες που προέκυψαν κατά την αυτόματη επεξεργασία και αναγνώριση των παραπάνω κατηγοριών σε αυθεντικά σώματα κειμένων μέσω του περιβάλλοντος *Unitex*. Σκοπός μας είναι να προτείνουμε διδακτικές εφαρμογές που θα μπορούσαν να συντελέσουν στην αποτελεσματική διδασκαλία των γλωσσικών αυτών κατηγοριών.

2. Ιδιαιτερότητες των ΠΣΡ και ΠΣΜ

Τα ΠΣΡ και οι ΠΣΜ της δομής επίθετο+ουσιαστικό θέτουν συχνά προβλήματα τόσο κατανόησης όσο και χρήσης σε μαθητές που μαθαίνουν τα ελληνικά λόγω των ιδιοσυγκρασιακών λεξιλογικών και συντακτικο-σημασιολογικών τους ιδιοτήτων. Επιπλέον, οι προαναφερθείσες αυτές γλωσσικές κατηγορίες, αν και εμπίπτουν στα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης της ελληνικής, βασικούς μηχανισμούς εμπλουτισμού του λεξιλογίου⁵, δεν καταγράφονται επαρκώς στα έντυπα και ηλεκτρονικά λεξικά που κυκλοφορούν στο εμπόριο.

Η έρευνά μας, η οποία εντάσσεται στο επιστημονικό πεδίο της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας και ειδικότερα στο θεωρητικό πλαίσιο της μετασχηματιστικής γραμματικής του Z.S. Harris (1951), επικεντρώνεται στην κατασκευή ηλεκτρονικών λεξικών και γραμματικών με σκοπό την αναλυτική καταγραφή και τυποποίηση γλωσσικών πληροφοριών. Οι συντακτικές μελέτες που έχουν ως βάση τη μετασχηματιστική γραμματική αναδεικνύουν τον πρωταρχικό ρόλο του λεξιλογίου και παρουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό ακρίβεια η οποία επιτρέπει την αντιμετώπιση των δυσκολιών που συναντούμε στις παραδοσιακές γραμματικές (Gross 1971, Vivès 1985).

³ Στο εξής ΠΣΡ.

⁴ Στο εξής ΠΣΜ.

⁵ Τριανταφυλλίδης 2005.

2.1 ΠΣΡ

Οι απόψεις των μελετητών της ελληνικής γλώσσας, αλλά και άλλων γλωσσών, σχετικά με τη διάκριση των προθημάτων και των α' συνθετικών δίστανται. Στην έρευνά μας ορίζουμε ως προθηματοποιημένο το ρήμα που σχηματίζεται με την προσθήκη ενός προθήματος σε μια ρηματική βάση και αποτελείται από μια σειρά χαρακτήρες χωρίς κενό. Θεωρούμε προθήματα⁶ τις αρχαίες προθέσεις και τα λαϊκά μόρια *ξε-* και *α-* και α' συνθετικά όλα τα υπόλοιπα λεξικά στοιχεία που μπορούν να προστεθούν στα αριστερά μιας λέξης (Ράλλη 2005). Ως σύνθετο ορίζουμε το ρήμα που σχηματίζεται με την προσθήκη λεξικών στοιχείων (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα και επιρρήματα) (Holton & al. 1997).

Τα ΠΣΡ είναι μια από τις γλωσσικές κατηγορίες που ο φυσικός ομιλητής της νέας ελληνικής μπορεί να κατανοήσει συχνά χωρίς ιδιαίτερο πρόβλημα γιατί διαθέτει ένα τεράστιο αριθμό γλωσσικών γνώσεων, σε αντίθεση με έναν αλλόγλωσσο που μαθαίνει ελληνικά. Η Corbin (1987) αναδεικνύει την έννοια της *ικανότητας μορφολογικής παραγωγής* (*compétence dérivationnelle*), δηλαδή της ικανότητας που μπορεί να εφαρμόζεται στις κατασκευασμένες λέξεις «των οποίων η προβλέψιμη σημασία είναι απόλυτα συνθετική σε σχέση με την εσωτερική δομή τους». Λόγω του ότι η σημασία των ΠΣΡ μπορεί να είναι και απρόβλεπτη, με την έννοια ότι υπερβαίνει τη σημασία των επί μέρους συστατικών, ο μη φυσικός ομιλητής δεν μπορεί εύκολα να τις κατανοήσει και να τις αναπαραγάγει. Για παράδειγμα, τα ρήματα *χαράζω-παραχαράζω*, *τρέχω-κατατρέχω*, *τρέχω-συντρέχω*, *πίνω-κουτσοπίνω* δεν μπορούν να ερμηνευτούν με βάση τη συνθετικότητα της σημασίας των μορφημάτων που μετέχουν στο σχηματισμό τους.

Επίσης, έχει υποστηριχθεί τους Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & al. (2009) ότι η ορθή μορφολογική ανάλυση, δηλαδή η αναγνώριση από μέρους των μαθητών της εσωτερικής δομής των λέξεων, μπορεί να βελτιώσει τις επιδόσεις τους στην ορθογραφία. Η ορθογράφηση συναρτάται λοιπόν με το βαθμό επίγνωσης της μορφολογικής δομής των λέξεων, εφόσον η γνώση των κανόνων που σχετίζονται με την παραγωγή και τη σύνθεση των λέξεων της ελληνικής ενισχύει την απομνημόνευση των ορθογραφικών κανόνων.

⁶. Τα ελεύθερα μορφήματα που ανήκαν στην κατηγορία των προθέσεων στην αρχαία ελληνική συμπεριφέρονται ως προθήματα. Αυτά είναι: *ανά*, *αντί*, *από*, *διά*, *εις*, *εν*, *εκ*, *επί*, *κατά*, *μετά*, *παρά*, *περί*, *προς*, *συν*, *υπέρ*, *υπό* (Ράλλη 2005).

Επιπλέον, τα προθηματοποιημένα και σύνθετα ρήματα χρήζουν ιδιαίτερης μελέτης, επειδή διαφέρουν συχνά συντακτικά και σημασιολογικά από τα απλά μορφολογικά ρήματα της βάσης. Για παράδειγμα, στην πρόταση:

Ο Πέτρος κολλάει μια αφίσα στον τοίχο
 $N_0 \quad V \quad N_1 \quad Loc \quad N_{2_{dest}}$

το ρήμα *κολλάω* έχει τη βασική συντακτική δομή $N_0 V N_1 Loc N_{2_{dest}}$, όπου N_0 είναι το υποκείμενο, V το ρήμα και N_2 ο τόπος «κατεύθυνσης» (destination) ως προς τον οποίο μετατοπίζεται το αντικείμενο N_1 , ενώ το ρήμα *ξεκολλάω* στην πρόταση:

Ο Πέτρος ξεκολλάει μια αφίσα από τον τοίχο
 $N_0 \quad Pfx-V \quad N_1 \quad Loc \quad N_{2_{source}}$

έχει τη βασική συντακτική δομή $N_0 Pfx-V N_1 Loc N_{2_{source}}$, όπου $Pfx-V$ είναι το προθηματοποιημένο ρήμα και το ουσιαστικό N_2 δηλώνει τον τόπο «προέλευσης» (source) του αντικειμένου N_1 .

2.2 ΠΣΜ

Ως ΠΣΜ ορίζεται η ακολουθία δύο τουλάχιστον απλών λέξεων με ένα τουλάχιστον διαχωριστικό (κενό, παύλα, απόστροφος) (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1986, Silberztein 1990) όπως οι σύνθετες λέξεις *ψυχρός πόλεμος*, *χώρα-μέλος* και *αντ' αυτού*.

Η Γαβριηλίδου (1999) στη μελέτη της για τα παραθετικά σύνθετα (π.χ. παιδί-θαύμα) εντάσσει το πρόβλημα της αναγνώρισης των πολυλεκτικών παραθετικών συνθέτων στο γενικότερο πρόβλημα της αναγνώρισης των παγιωμένων εκφράσεων στη γλώσσα. Όσον αφορά τα πολυλεκτικά σύνθετα του τύπου επίθετο+ουσιαστικό, συμπεραίνει ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερη δυσκολία από τα παραθετικά σύνθετα, λόγω του ότι αυτές οι κατηγορίες συνθέτων εμφανίζουν την ίδια συντακτική μορφή με τις ελεύθερες φράσεις και επομένως είναι δυνατόν να ερμηνευτούν είτε ως ελεύθερες είτε ως παγιωμένες εκφράσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το παρακάτω απόσπασμα:

«Πολλοί υποστήριζαν ότι δεν περνά κρίση το σινεμά αλλά η κινηματογραφική αίθουσα κι ότι πάντα θα γυρίζονται ταινίες, αλλά όχι για τη μεγάλη οθόνη. Για μένα ήταν το ίδιο.

Κινηματογράφος χωρίς μεγάλη αίθουσα και μεγάλη οθόνη, δεν ήταν κινηματογράφος για μένα...»⁷

Παρατηρούμε ότι η ακολουθία *μεγάλη οθόνη* στην πρώτη περίπτωση αναφέρεται στον κινηματογράφο, ενώ στη δεύτερη περίπτωση περιγράφει μια οθόνη μεγάλου μεγέθους. Για το λόγο αυτό υποστηρίζει ότι «είναι σημαντικό για το μαθητή να μπορέσει να απομονώσει στο γραπτό ή στον προφορικό λόγο τέτοιου είδους ακολουθίες και να συνειδητοποιήσει ότι οι ακολουθίες αυτές παρουσιάζουν ιδιοσυγκρασιακές συντακτικές και σημασιολογικές ιδιότητες, διαφορετικές από τις ιδιότητες των συστατικών που τις αποτελούν και ότι η σημασία τέτοιων εκφράσεων δεν ισούται με το άθροισμα των σημασιών των λέξεων που τις απαρτίζουν». Λόγου χάρη, η πολυλεκτική μονάδα *βιολογικό ρολόι* δεν αναφέρεται σε ένα ρολόι που είναι βιολογικό, αλλά στον «εσωτερικό μηχανισμό που ρυθμίζει τους βιορυθμούς χωρίς την παρουσία εμφανούς εξωτερικού ερεθίσματος στους ζωντανούς οργανισμούς»⁸.

Οι Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Ευθυμίου (2005) στη μελέτη τους για τη διδασκαλία των στερεότυπων εκφράσεων τονίζουν ότι «από ψυχολογολογική άποψη οι στερεότυπες εκφράσεις ανήκουν στις αυτόματες διαδικασίες γλωσσικής παραγωγής. Δηλαδή, δεν πρόκειται για γλωσσικές ενότητες που δημιουργεί ο ομιλητής παραγωγικά κατά την εκφώνηση του μηνύματός του, αλλά για ενότητες αποθηκευμένες ως σύνολο στη μνήμη, οι οποίες αναπαράγονται κατά την κωδικοποίηση», κάτι που θα μπορούσαμε να πούμε ότι αφορά και τα πολυλεκτικά σύνθετα καθώς αποτελούν παγιωμένες μονάδες.

Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο της διδασκαλίας του λεξιλογίου, οι παγιωμένες και οι ημιπαγιωμένες ακολουθίες πρέπει να μελετώνται σαν μια ενιαία λεξική ενότητα σε συνάρτηση με τις πιθανές παραλλαγές τους, καθώς κάθε διαδικασία αποκωδικοποίησης (άσκηση κατανόησης για τον αλλόφωνο μαθητή, μετάφραση κτλ.) έρχεται αντιμέτωπη με το πρόβλημα της αναγνώρισης των παγιωμένων ακολουθιών (Tréville & Duquette 1996). Επομένως, η γλωσσική διδασκαλία θα πρέπει να εστιάζει στα γλωσσικά εκείνα εφόδια που θα επιτρέψουν στο μαθητή να συλλάβει έστω διαισθητικά το νόημα των πολυλεκτικών συνθέτων (Γαβριηλίδου 1999). Επιπλέον, ο δάσκαλος πρέπει να συνεξετάζει σχηματισμούς με παρόμοια μορφή και σημασία, για να καταδείξει τη

⁷. http://www.cinefilip.gr/gr_keimena_012.htm.

⁸. <http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/dictonline/DictOnLineTri.htm>.

διαφορά τους στη σημασία και χρήση όπως τα επίθετα *κυκλοφοριακός* (κυκλοφοριακή αγωγή) και *κυκλοφορικός* (κυκλοφορικό σύστημα) (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2000).

Ο A. Rey (1973) υποστηρίζει ότι όταν κατακτηθεί το λεξιλόγιο, η γνώση των πιο συχνών συνταγμάτων είναι επιτακτική καθώς η κατανόηση και η χρήση των παγιωμένων εκφράσεων μιας γλώσσας είτε πρόκειται για τη μητρική είτε για ξένη δείχνουν το βαθμό της γλωσσικής ικανότητας. Επίσης, σύμφωνα με τη Γαβριηλίδου (1999) προκειμένου ο μαθητής να κατανοήσει πλήρως το νόημα ενός τέτοιου συνθέτου, χρειάζονται περαιτέρω σημασιογραμματικές και πραγματολογικές γνώσεις, τις οποίες μπορεί και πρέπει να του μεταδώσει συστηματικά ο δάσκαλος της ελληνικής. Για παράδειγμα, με αφορμή τον παρακάτω τίτλο εφημερίδας

Ο.Α.: «Θέμα ημερών» το πράσινο φως από τη Διυπουργική για το διαγωνισμό⁹

ο δάσκαλος θα μπορούσε να διδάξει το αρκτικόλεξο *Ο.Α.* < *Ολυμπιακή Αεροπορία*, το πολυλεκτικό σύνθετο *πράσινο φως* και το ουσιαστικοποιημένο πολυλεκτικό σύνθετο *Διυπουργική* < *Διυπουργική Επιτροπή*. Έτσι, ο μαθητής θα ήταν ικανός να αναγνωρίσει τον τίτλο που εμφανίστηκε δύο μέρες μετά στην ίδια εφημερίδα:

«Πράσινο» από τη Διυπουργική για την Ολυμπιακή¹⁰.

Γίνεται εμφανές ότι, επειδή ο μαθητής της ελληνικής ως ξένης γλώσσας δεν κατέχει το πολιτισμικό υπόβαθρο ενός φυσικού ομιλητή, δεν είναι σε θέση να ξεχωρίσει μια πολυλεκτική μονάδα μέσα σε ένα κείμενο με αποτέλεσμα να κάνει πολλά γλωσσικά λάθη (Tréville & Duquette 1996).

3. Διδασκαλία των γλωσσών και σώματα κειμένων

Η σύγχρονη διδακτική των γλωσσών στοχεύει στο να οδηγήσει το μαθητή να χρησιμοποιεί αυθόρμητα τη γλώσσα σε αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας. Η μελέτη του λεξιλογίου δεν θα πρέπει να περιορίζεται στη λέξη αποκομμένη από το συγκείμενο ούτε μόνο στην εκμάθηση των συνώνυμων και αντίθετων. Υπενθυμίζουμε ότι η βασική αρχή που διέπει τη μορφολογική και συντακτικο-σημασιολογική περιγραφή των γλωσσικών μας δεδομένων είναι ότι η ελάχιστη μονάδα για τη μελέτη της σημασίας

⁹. <http://www.naftemporiki.gr/> (24/09/2008).

¹⁰. <http://www.naftemporiki.gr/> (26/09/2008).

είναι η πρόταση μέσα στην οποία εμφανίζεται η λέξη και όχι η λέξη απομονωμένη από το συγκείμενο. Συνεπώς, ο μαθητής θα πρέπει να γνωρίζει τις κατανομικές ιδιότητες των λέξεων που προκύπτουν από τους σημασιολογικούς και συντακτικούς συνδυασμούς μέσα στο λόγο (Tréville & Duquette 1996).

Ο Galisson (1983, 1991) απαντώντας στο πρόβλημα της εκμάθησης του λεξιλογίου κατά την επικοινωνιακή προσέγγιση προτείνει μια συστηματική μελέτη του λεξιλογίου κυρίως μέσα από συμφραστικούς πίνακες¹¹. Η χρησιμότητα των συμφραστικών πινάκων είναι μεγάλη στις γλωσσολογικές και υφολογικές μελέτες, γιατί επιτρέπουν τη μελέτη του τρόπου χρήσης μιας λέξης στα κλασικά και σύγχρονα κείμενα, του τρόπου χρήσης της από το συγγραφέα, τις διαφορετικές χρήσεις της (ή γλωσσικής δομής) στα έργα του ίδιου συγγραφέα ή διαφορετικών συγγραφέων, το είδος του συγκείμενου όπου χρησιμοποιείται μια λέξη του κειμένου που μελετούμε κ.ο.κ. Τα προγράμματα συμφραστικών πινάκων αποτελούν επομένως βασικά εργαλεία για την επεξεργασία σωμάτων κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή.

Τα σώματα κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή μπορούν να ενταχθούν με πολλούς τρόπους στη γλωσσική διδασκαλία και να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα βελτίωσης της μαθησιακής διαδικασίας καθώς προσφέρουν ταχύτατη επεξεργασία των γλωσσικών δεδομένων και προαγωγή της μαθητοκεντρικής προσέγγισης. Επιπλέον, η χρήση τους κατά τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας ανταποκρίνεται σε θεμελιώδεις και σύγχρονες αρχές τόσο του επικοινωνιακού τρόπου προσέγγισης της ξένης γλώσσας όσο και του ανακαλυπτικού-ευρηματικού μοντέλου μάθησης. Η παραγωγή πινάκων συμφραζομένων επιτρέπει στο δάσκαλο και το μαθητή να έχουν μια συνολική εικόνα του τι προηγείται και του τι έπεται της λέξης που εξετάζουν. Ο εντοπισμός των συνεμφανιζόμενων τύπων (collocates) δείχνει ότι η λεξική σημασία πολλές φορές λειτουργεί πέραν της μιας λέξης και χρησιμοποιεί λεξικές νησίδες για να εξειδικεύσει σημασιολογικές λειτουργίες. Η γλωσσική διδασκαλία, όμως, έχει παραμελήσει τη σημασία των πολυλεξικών ενότητων σε σχέση με την λέξη ως μοναδιαία οντότητα (Μικρός & Φουντοπούλου 2002).

¹¹. Οι συμφραστικοί πίνακες προκύπτουν από την αναζήτηση σε σώμα κειμένων μιας λεξικής ακολουθίας και την αλφαβητική ταξινόμηση των εμφανίσεων μαζί με το συγκείμενό τους (Garrigues 1998-1999).

4. *Unitex* και διδακτικές εφαρμογές

4.1 Περιγραφή του *Unitex*

Το *Unitex* είναι ένα γλωσσικό περιβάλλον ανάπτυξης που χρησιμοποιείται για την εκτενή περιγραφή των ζωντανών γλωσσών και την αποτελεσματική εφαρμογή της σε κείμενα σημαντικού όγκου σε πραγματικό χρόνο. Κατασκευάστηκε από τον S. Paumier (2004) του Ινστιτούτου Gaspard-Monge του Πανεπιστημίου Paris-Est και είναι το αποτέλεσμα των πολύχρονων ερευνών του εργαστηρίου LADL (Laboratoire d'Automatique Documentaire et Linguistique). Στην ελληνική έκδοση του *Unitex* έχουν ενσωματωθεί το ηλεκτρονικό μορφολογικό λεξικό DelaGR, το οποίο περιέχει 2000000 απλούς και 160000 σύνθετους κλιτούς τύπους καθώς και τυποποιημένες γραμματικές για τον αυτόματο εντοπισμό λεξικών όρων και την άρση των λεξικών αμφισημιών.

Το *Unitex* αποσκοπεί στη λεξικογραφική και συντακτικο-σημασιολογική ανάλυση μεγάλων σωμάτων κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή. Η λεξικογραφική ανάλυση οδηγεί στην αυτόματη αναγνώριση των απλών και σύνθετων λέξεων ενός σώματος κειμένων, στην αναγνώριση της γραμματικής τους κατηγορίας καθώς και στην κατάρτιση πινάκων των απλών και σύνθετων λέξεων αυτού του σώματος κειμένων. Με βάση ένα συγκεκριμένο κείμενο, το πρόγραμμα των συμφραστικών πινάκων κατασκευάζει έναν κατάλογο με όλες τις λέξεις του κειμένου (ή όσων έχουν επιλεγεί) ταξινομημένες σε αλφαβητική σειρά, παρουσιάζοντας κάθε λέξη με το συγκείμενο. Τέλος, ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει τα δικά του προσωπικά λεξικά και γραμματικές που πρέπει να είναι κατάλληλα τυποποιημένα.

Αν και το *Unitex* αναπτύχθηκε αρχικά ως ένα σύστημα για εφαρμογές της αυτόματης επεξεργασίας φυσικών γλωσσών (μορφολογική και συντακτικο-σημασιολογική περιγραφή, ανάλυση σωμάτων κειμένων, εξαγωγή πληροφορίας, αυτόματη μετάφραση, παραλληλοποίηση κειμένων κ.ά.), οι λειτουργίες του μπορούν να συμβάλουν στη διδασκαλία των γλωσσών για τους εξής λόγους:

0. Πρόκειται για ένα διερευνητικό ανοικτό περιβάλλον
1. Επιτρέπει την εύκολη και γρήγορη επεξεργασία δεδομένων
2. Επεξεργάζεται μεγάλο όγκο αυθεντικών σωμάτων κειμένων
3. Διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο (<http://www-igm.univ-mlv.fr/~unitex/>).

4.2 Διδακτικές εφαρμογές

4.2.1 Μελέτη των ΠΣΡ

Μια πρώτη δραστηριότητα που θα μπορούσε ο διδάσκων να προτείνει σε μαθητές - μεσαίου ή προχωρημένου επιπέδου- για τη διδασκαλία των ΠΣΡ θα ήταν η εξαγωγή πληροφοριών από σώματα κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή. Χρησιμοποιώντας κανονικές εκφράσεις (regular expressions)¹², το *Unitex* αναγνωρίζει αυτόματα απλές και σύνθετες λέξεις¹³ ενός σώματος κειμένων χάρη στα εξαντλητικά μορφολογικά ηλεκτρονικά λεξικά που περιέχει. Για παράδειγμα, από τις κανονικές εκφράσεις <V><<^ξε>> και <V><<^κατα>> προκύπτουν όλοι οι ρηματικοί τύποι που αρχίζουν από ξε- και κατα-. Παρακάτω παραθέτουμε ένα απόσπασμα των συμφραστικών πινάκων που προέκυψαν από την εφαρμογή των παραπάνω κανονικών εκφράσεων σε σώμα κειμένων της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας «Τα Νέα» (~2000000 λέξεις).

{S} Ξεκαθαρίζω ότι ο Ουάλας θα είναι επικεφαλής της νέας μας προσπάθειας.
{S} Ξεκίνησε από την τοπική λαϊκή τέχνη: άμφια, χαλιά, κοσμήματα.
{S} Ο πληθωρισμός έχει ξεπεράσει το 12%.
{S} Ξεπερνούν τα 106,4 εκατ. ευρώ τα ελλαδικά κεφάλαια που επενδύθηκαν στην Κύπρο.
... πλήρες και αναλλοίωτο το κείμενο του πρωτοτύπου - ξεσήκωσε αρχικά αντιδράσεις στην Ιταλία.
{S} Υπόκοσμος και ένας «κατά λάθος» άνθρωπός της που προσπαθεί, μάταια, να ξεφύγει .
{S} Τα απορριμματοφόρα, αντί να χάνονται στον δρόμο για τα Λιόσια, θα ξεφορτώνουν στον Ελαιώνα
{S} Χάος στο χιονοδρομικό. {S} Όλα μαζί ξεφωνίζανε , οι γονείς σε υστερία από τους καφέδες τους ούρλιαζαν να σταματήσουν
{S} Όλοι ξεχνούν ότι είμαστε ο μικρότερος λαός που ανέλαβε να κάνει την Ολυμπιάδα.
{S} Σε κλαδικό επίπεδο, ξεχώρισε ο κλάδος των εκδόσεων (+9,89%).

Πίνακας 1. Απόσπασμα συμφραστικών πινάκων ρηματικών τύπων που αρχίζουν από ξε-.

¹². Οι κανονικές εκφράσεις (ΚΕ) χρησιμοποιούνται για να καθορίσουν ακολουθίες χαρακτήρων σε περιβάλλοντα όπως η εύρεση πληροφορίας από τον παγκόσμιο ιστό, αλλά και σε πολλές άλλες εφαρμογές καθορισμού ακολουθιών χαρακτήρων και επεξεργασίας λέξεων (υπολογισμός συχνοτήτων λέξεων ή φράσεων σε σώματα κειμένων κ.ά).

¹³. Σύμφωνα με τον φορμαλισμό *DELA* (Dictionnaire Electronique du Laboratoire d'Automatique documentaire et linguistique) οι σημασιολογικά αυτόνομες λέξεις που σχηματίζονται από μια ακολουθία γραμμάτων χωρίς κενό, π.χ. *γραφείο, τραπεζομάντιλο, παραβλάπτω, παραβγάζω* θεωρούνται απλές λέξεις (Silberztein 1990, Kyriacopoulou & Yannacopoulou 2003).

...οι φίλοι των Μπουλς τον αποθέωναν κατά την παρουσίασή του, ενώ αυτός έσπευσε να τους «αποζημιώσει» <u>καταδικάζοντας</u> την ομάδα τους σε ήττα.
{S} Κανείς δεν λέει όχι σε δύο καλούς ξένους», <u>καταλήγει</u> ο διεθνής γκαρντ.
{S} Όπως διά του ΠΑΣΟΚ απέκτησε εκπροσώπηση στην εξουσία ο μισός κόσμος της Ελλάδας που ήταν <u>καταπιεσμένος</u> .
{S} Δυλίζουμε τον κώνωπα και <u>καταπίνουμε</u> την κάμηλο.
{S} Αλλά ότι δεν μπορώ να το <u>καταπιώ</u> .
... <u>καταπολεμά</u> την κούραση και την κατάθλιψη.
{S} Είτε η οικονομία <u>καταρρέει</u> , άρα αυτά που τάζει δεν μπορεί να τα κάνει, είτε η οικονομία πάει καλά.
...στις 17 <u>καταφθάνει</u> από την Πράγα ο θίασος Omega Art.
...η Αθήνα έπρεπε να δηλώσει ότι η Εθνική Φρουρά θα αναλάβει ενεργό ρόλο για να <u>καταστείλει</u> οποιοσδήποτε ταραχές.

Πίνακας 2. Απόσπασμα συμφραστικών πινάκων ρηματικών τύπων που αρχίζουν από *κατα-*.

Ο διδάσκων μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να εντοπίσουν τα προθηματοποιημένα με *ξε-* και *κατα-* ρήματα, να συνειδητοποιήσουν ότι τα συγκεκριμένα προθήματα είναι πολύσημα και να προσπαθήσουν να τα ερμηνεύσουν.

Επίσης, ο διδάσκων μπορεί με τη βοήθεια των συμφραστικών πινάκων να διδάξει φαινόμενα κλιτικής μορφολογίας του ρηματικού συστήματος της νέας ελληνικής, όπως για παράδειγμα την εσωτερική αύξηση των παρελθοντικών χρόνων.

{S} <u>Συνέβαλε</u> ο «τρομονόμος» στην εξάρθρωση της 17N;
{S} Σε αυτό <u>συνέβαλαν</u> οι προσδοκίες για ανάκαμψη της αμερικανικής οικονομίας.
...το Μέγαρο Μαξίμου δυσφόρησε, επειδή θεώρησε άκαιρη την εξαγγελία, καθώς <u>συνέπεσε</u> με την περίοδο των εορτών.
...με όλες τις πληροφορίες που <u>συνέλεξε</u> για το επάγγελμα του βιολόγου η Νικολέττα Μουτούση.
{S} Η συζήτηση επικεντρώθηκε στα της Κορέας, όπου ο Γιώργος <u>συνέστησε</u> μετριοπάθεια.
{S} Η Κοινωνία των Εθνών <u>συνέταξε</u> το '34 ένα κείμενο που όριζε το περιεχόμενο του «Κατάλληλου για παιδιά και νέους».

Πίνακας 3. Απόσπασμα συμφραστικού πίνακα ρημάτων με *συν-*.

4.2.2 Μελέτη των ΠΣΜ

Δεδομένου ότι το *Unitex* δίνει τη δυνατότητα αναζήτησης στα κείμενα δεδομένων μορφοσυντακτικών δομών, ο μαθητής μπορεί να αναζητήσει τη δομή

επίθετο+ουσιαστικό σε σώμα κειμένων. Η αναζήτηση επιτυγχάνεται μέσω της κανονικής έκφρασης $\langle A \rangle \langle N \rangle$. Το επόμενο βήμα θα είναι ο διαχωρισμός των σύνθετων λέξεων από τις ελεύθερες ακολουθίες της ίδιας δομής και η σημασιολογική αποκωδικοποίησή τους.

{S} Κάποτε υπήρχε Διεθνές Δίκαιο .
{S} Τα έντοκα γραμμάτια θα είναι εξάμηνης ή ετήσιας διάρκειας.
{S} Ο χρόνος μετράει ήδη δύο ημέρες, όσες και η ελληνική προεδρία της {S} Ευρωπαϊκής Ένωσης .
{S} Μέγιστη θερμοκρασία στην Αθήνα 14οC.
{S} Ο εν λόγω ερχόταν πρώτος σε ψηφοφορία αναγνωστών μηνιαίου περιοδικού για την προσωπικότητα της χρονιάς
{S} Τον Μάιο του 2000 συνόδευσα τη μητέρα μου στη Γενεύη για σοβαρότατη πάθηση στα μάτια της.
{S} ΚΑΙ τη δημιουργία νέων υποψήφιων θυμάτων των εμπόρων που λυμαίνονται το σωφρονιστικό σύστημα .
{S} Όσοι δεν προσήλθαν, κάνοντας χρήση της υπουργικής απόφασης του Μαΐου του 2002, πληρώνουν για μετοχή στην ίδια επιχείρηση.

Πίνακας 3. Απόσπασμα συμφραστικών πινάκων ακολουθιών της δομής επίθετο+ουσιαστικό.

Μια άλλη, επίσης, δραστηριότητα που θα μπορούσαμε να προτείνουμε είναι η μελέτη της εμφάνισης και χρήσης μιας συγκεκριμένης λεξικής μονάδας. Στον πίνακα 4 παρουσιάζουμε ένα απόσπασμα συμφραστικού πίνακα του επιθέτου *αεροπορικός* με ουσιαστικό.

Νυμφαίο Φλώρινας

Unitex 1.2 beta (May 10, 2006) - current language is Greek (Modern)

Text DELA FSGraph Lexicon-Grammar Edit File Edition Windows Info

Concordance: C:\Documents and Settings\admin\My Documents\Greek (Modern)\Corpus\TaNea2003_Asc_20050310_snt\concord.html

200 matches Enable I

... τα πηγαίνελα με τις λιμουζίνες στα αεροδρόμια. (S)ΒΕΒΑΙΩΣ, Η [ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ](#) του Γιώργου δεν έχει αποφέρει
 =N57&aa=1</URL> </REF> (S)Article <CATEGORY>19</CATEGORY> <H5>[ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟ ΑΥΤΙΤΥΧΗΜΑ](#) ΣΤΙΣ ΗΠΑ</H5> <H2>Τρία παιδιά ε
 </AUTHOR> (S)Γκούντρον Σίμαν.(S) Υπέβαλε την παραίτησή της (S)[Αεροπορικά εισιτήρια](#), λογαριασμοί εστιατορίων, αγορά
 η Ουάσιγκτον κατηγορεί ότι έχει σχέσεις με την Αλ Κάιντα. (S)[Αεροπορικές επιθέσεις](#) εναντίον θέσεων της Ανσάρ αλ Ι
 ήταν ν' ακολουθήσει τα «βήματα» του Γκαγκάριν.(S) Φοίτησε στην [Αεροπορική Ακαδημία](#) της (S)Μόσχας, πήρε με άριστα το
 ών της συγκομιδής της φρούλας, το 2000 συνελήφθη έξω από την [Αεροπορική Βάση](#) Βάντερμπεργκ στην Καλιφόρνια όπου δι
 ρθετικό (αντίστρ.).(S) - Εκκρίνεται από ειδικούς αδένες.(S) 4. [Αεροπορική εταιρεία](#) (αρχικά). - «0... τον παρακαλεί
 λευτικά έδρανα προκειμένου να διατηρήσουν τη δουλειά τους. (S)[Αεροπορική τραγωδία](#).(S) Συγγενείς των επιβατών στο α
 η του Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Σχεδίου της Ελληνικής (S)[Αεροπορικής Βιομηχανίας](#) Α.Ε., συνολικού προϋπολογισμ
 1.337, 210-4581.397. (S)Για τη ΣΙ, ΣΤΥΑ, ΣΥΔ, ΣΙΡ:(S) Αίτηση [Αεροπορικής Επιθεώρησης](#) (ΔΑΕ/Α7) (S)Δεκέλεια Αττική
 Aeronautical Information Systems) της ΥΠΑ, δηλαδή: (S)Έντυπα [Αεροπορικής Ενημέρωσης](#) (ΑΙΡ) και Τροποποιήσεις, Συμπ
 ραφών των εκπαιδευτικών.(S) Επίσης υποστηρίζουν ότι το Ανώτατο [Αεροπορικό Συμβούλιο](#) δεν έλαβε υπόψη τη μελέτη της α
 ρυθίζονται από τη (S)«Συνεργασία για την Ειρήνη». * 1995:(S) [Αεροπορικός βομβαρδισμός](#) των Σέρβων της Βοσνίας. * 1
 προς το μέρος μου. (S)Η καταπληκτική νουβέλα του Β. Σέμπανλντ [«Αεροπορικός πόλεμος και λογοτεχνία»](#) (S)(W.(S) Sebald
 στην ίδια παραδόθηκε και το πόρισμα της Επιτροπής Διερεύνησης [Αεροπορικών Ατυχημάτων](#) της (S)Υπηρεσία Πολιτικής Αε
 ιονες (έναν από την αντίστοιχη ιταλική Επιτροπή (S)Διερεύνησης [Αεροπορικών Ατυχημάτων](#) και δύο τεχνικοί της Agusta).
 πρόκειται να κάνει, μέσω Σουδάς, ο συμμαχικός δικητής των (S)[Αεροπορικών Δυνάμεων](#) Νότιας Ευρώπης εν όψει των διαφ
 δολαρίων. (S)0 Σίγκελ ύψωσε το ανώστημά του στην Ένωση Πιλότων [Αεροπορικών Εταιρειών](#) (S)(ALPA), η οποία εκπροσωπεί
 ρία μέσω της Μονάδας 359 MAEADY, που μεταξελάσσεται σε Αίτηση [Αεροπορικών Υπηρεσιών](#) Κοινής Ωφελείας. (S)Τα επειγόν
 εθοδο αυτή που ονομάζεται «moskup» ακολουθούν σχεδόν σε όλα τα [αεροπορικά ατυχήματα](#) οι Αμερικανοί εμπειρογνώμονες,
 <H2>Πέντε νέα δρομολόγια της Ο.Α.</H2> (S)Πέντε καινούργια [αεροπορικά δρομολόγια](#) που θα συνδέσουν μεταξύ τους ό
 ρά τη σύνοδο κορυφής της Θεσσαλονίκης.(S) Με δεδομένα τα φτηνά [αεροπορικά εισιτήρια](#) και τον καλό ελληνικό καιρό, υπ
 ο μερίδιο στην πίτα και έχει ήδη αρχίσει να προσφέρει πάμφθηνα [αεροπορικά εισιτήρια](#) και για άλλους προορισμούς, συν
 παγγελματικό τους ταξίδι.(S) Εκείνη πρέπει να φροντίσει για τα [αεροπορικά εισιτήρια](#), να ενημερώσει το αρμόδιο τμήμα
 α κατευθυνθούν στο αεροδρόμιο. (S)2. Εκεί, πρέπει να αγοράσουν [αεροπορικά εισιτήρια](#) για την Ουάσιγκτον. (S)3. Φτάνο
 ης Ολυμπιακής Αεροπορίας σε εταιρείες που έχουν αντικείμενο τα [αεροπορικά καύσιμα](#). (S)Επίσης σχεδιάζεται η απόσχιση
 ζι να συμβεί, μπορεί και όχι. (S)Επίσης δεν είναι σαφές ότι τα [αεροπορικά πλήηματα](#) θα πετύχουν από μόνα τους ακόμη
 αν ετοιμάζει η Μπόινγκ</H2> (S)Μια νέα εποχή στα υπερατλαντικά [αεροπορικά ταξίδια](#) χαμηλού κόστους φιλοδοξεί να ανοί
 padding gap» «0 άνθρωπος - πουτίγκα», πλήρωσε για τα μακρινά [αεροπορικά ταξίδια](#) του μόλις 3.000 δολάρια! (S)0 Πολ
 η ελευθερία;(S) Ένα ζευγάρι κάλτσες;(S) Ακόμη και αυτό.(S) Τα [αεροπορικά ταξίδια](#) στην Αμερική έχουν γίνει τόσο περ
 κητικό F-14 ο οποίος έγινε χειρουργός οφθαλμιάτρος, έπεισε τις [αεροπορικές αρχές](#) να παράσχουν τη δυνατότητα αυτής τ
 Έθνοφρονιάς σε αμερικανικό έδαφος προκειμένου να φρουρούν 163 [αεροπορικές βάσεις](#).(S) Ηδη αναχώρησαν από τις ΗΠΑ με
 ερικανούς στρατιωτικούς να επιθεωρήσουν τουρκικούς λιμένες και [αεροπορικές βάσεις](#) εν όψει ενδεχόμενου πολέμου κατά
 πει στον πόλεμο κατά του (S)Ιράκ ή δεν θα μπει;(S) Θα διαθέσει [αεροπορικές βάσεις](#) και λιμάνια στις αμερικανικές δυν
 . (S)Θα μπει η Τουρκία στον πόλεμο ή δεν θα μπει, θα διαθέσει [αεροπορικές βάσεις](#) και λιμάνια στις αμερικανικές δυν
 η την εκτέλεση έργων εκσυγχρονισμού και επέκτασης σε τουρκικές [αεροπορικές βάσεις](#) και λιμάνια».(S) Η εκχώρηση αρμοδ
 κουγχρονίσουν ίδιοι εξόδοις και προς ίδια χρήση έξι τουρκικές [αεροπορικές βάσεις](#) και τρία λιμάνια».(S) Σήμερα (1/3
 εροπλάνα, ενώ οι «εκσυγχρονιστικές εργασίες» συνεχίζονται στις [αεροπορικές βάσεις](#) Γκαζιάντεπ, Άφιον, Τσόρουμ και στ
 πολιτικοί ηγέτες πιθανόν να επιλέξουν να μη βασιστούν πολύ σε [αεροπορικές επιδρομές](#) φοβούμενοι μήπως σκοτωθούν όμα
 γερμανικών πόλεων τα τελευταία χρόνια του πολέμου.(S) Όπως οι [αεροπορικές επιδρομές](#) εναντίον του Αμβούργου, το καλ

Πίνακας 4. Απόσπασμα συμφραστικού πίνακα των πιθανών συνδυασμών του επιθέτου *αεροπορικός* με ουσιαστικό.

Μια επόμενη δραστηριότητα για τη διδασκαλία των πολυλεκτικών σύνθετων μονάδων της δομής επίθετο+ουσιαστικό είναι η μελέτη των αποτελεσμάτων μετά από την εφαρμογή του ήδη ενσωματωμένου στο *Unitex* λεξικού των σύνθετων λέξεων.

{S} Η κρίση στις χώρες του [Τρίτου Κόσμου] Ncompound έχει αποκτήσει δραματικές διαστάσεις.
{S} Η κ. Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ συντονίζει μια ενδιαφέρουσα [στρογγυλή τράπεζα] Ncompound με θέμα «Οι μύθοι στην τέχνη του 20ού αιώνα».
{S} Διασκεδάζουν με τον τρόπο τους και πιστεύουν στη [φυσική ομορφιά] Ncompound του άλλου.
{S} Επιπλέον με [υπεύθυνη δήλωση] Ncompound , δηλώνεται από τον ενδιαφερόμενο η μη παραπομπή του σε δίκη.
{S} Εξ ου και επιδίδονται εντατικά στις [δημόσιες σχέσεις] Ncompound .
...βρίσκονται τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου στον κόσμο, καθώς και τεράστια αποθέματα [φυσικού αερίου] Ncompound .

{S} Σε μία εποχή κατά την οποία ο επικείμενος νέος πόλεμος στη [\[Μέση Ανατολή\]](#) αναμένεται να ενισχύσει τα φαινόμενα που γέννησε η 11η Σεπτεμβρίου.

...υπάλληλοι του ΟΓΑ, οι οποίοι ούτε και σε εξώδικο από δικηγόρο, το οποίο επιδόθηκε με [\[δικαστικό επιμελητή\]](#), απάντησαν.

Πίνακας 5. Απόσπασμα συμφραστικού πίνακα μετά από εφαρμογή του λεξικού των πολυλεκτικών μονάδων επίθετο+ουσιαστικό.

Έτσι, με τη μελέτη των συμφραστικών πινάκων η γλωσσική διδασκαλία εμπλουτίζεται με μη κατασκευασμένα παραδείγματα και οι χρήστες αποκομίζουν μια πραγματική εικόνα της συστημικής δομής της γλώσσας μας και της εξελικτικής της πορείας (Κουτσογιάννης, ηλ. δημ.)¹⁴.

5. Επίλογος

Στην ανακοίνωση αυτή αναφερθήκαμε στα προβλήματα αναγνώρισης, αποκωδικοποίησης και ερμηνείας των ΠΣΡ και ΠΣΜ και στους λόγους για τους οποίους η διδασκαλία των δύο γλωσσικών αυτών κατηγοριών είναι αναγκαία στο πλαίσιο της εκμάθησης της νέας ελληνικής ως ξένης. Στη συνέχεια προτείναμε διδακτικές εφαρμογές για την αποτελεσματική διδασκαλία τους με τη χρήση του αναλυτή κειμένων *Unitex*. Οι συμφραστικοί πίνακες παρέχουν στο διδάσκοντα τη δυνατότητα να εμβαθύνει, ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών, στα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης της Νέας Ελληνικής.

Το σύστημα *Unitex* έχει το πλεονέκτημα να επιτρέπει στο διδάσκοντα, που δεν είναι ειδικός στην ΕΦΓ, να κατασκευάζει μόνος του τους γλωσσικούς πόρους που χρειάζεται για τη διδασκαλία συγκεκριμένων γραμματικών και συντακτικών φαινομένων και να αναπτύξει τις κατάλληλες διδακτικές δραστηριότητες. Ακόμη, επειδή το *Unitex* έχει αναπτυχθεί για πολλές γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά, κορεατικά, νορβηγικά, πολωνικά, πορτογαλικά, ταϊλανδέζικα, ρωσικά κ.ά.) ο αλλόγλωσσος μαθητής μπορεί να ανατρέξει στη μητρική του γλώσσα ή στη γλώσσα επιλογής για να αναζητήσει αντίστοιχα γλωσσικά δεδομένα. Κατ'επέκταση ο μαθητής και ο διδάσκων μπορούν να μελετήσουν με μεγάλη ευκολία μεγάλο όγκο γλωσσικών δεδομένων σε διάφορες γλώσσες, κειμενικά είδη και θεματικές ενότητες.

¹⁴. http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/education/cbt/utilization/theory.html.

Βιβλιογραφία

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 1986. *Η Νεολογία στην Κοινή Νεοελληνική*. Θεσσαλονίκη: Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., Παράρτημα 65.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 2000. Η διδασκαλία των μη απλών λεξικών μονάδων της νέας ελληνικής. Στο Κ. Τσικνάκης (επιμ.), *Η νέα ελληνική ως ξένη γλώσσα: Προβλήματα διδασκαλίας* (σελ. 129-149). Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. & Ευθυμίου, Α. 2005. Οι στερεότυπες εκφράσεις και η διδακτική της νέας ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α., Μητσιάκη, Μ. & Βλέτση, Ε. 2008. Φωνητικά, φωνολογικά και μορφολογικά θέματα για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Στο Οδηγός Επιμόρφωσης: Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών (σελ. 159-176). Θεσσαλονίκη: Λιθογραφία.
- Antoniadis, G., Echinard, S., Kraif, O., Lebarbé, T. & Ponton, C. 2005. Modélisation de l'intégration de ressources TAL pour l'apprentissage des langues : la plateforme MIRTO. *Apprentissage des langues et systèmes d'information et de communication (ALSIC)*, 8 : 1, 65-79 (http://alsic.u-strasbg.fr/v08/antoniadis/alsic_v08_04-rec4.htm).
- Brun, C., Parmentier, T., Sandor, A. & Segond, F. 2002. Les outils de TAL au service de la e-formation en langues. In F. Segond (ed.), *Multilinguisme et traitement de l'information* (pp. 223-250). Paris : Hermès.
- Γαβριηλίδου, Ζ. 1999. Πολυλεκτικά παραθετικά σύνθετα. Στο Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 19ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας (σελ. 55-70). Θεσσαλονίκη: Φιλοσοφική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Chanier, T. 1998. Relations entre le TAL et l'ALAO ou l'ALAO un simple domaine d'application du TAL ?. <http://lifc.univ-fcomte.fr/RECHERCHE/P7/pub/Moncton/index.htm>.
- Corbin, D. 1987 (2nd ed. 1991). *Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique* (2 vol.). Tübingen: Niemeyer.
- Galisson, R. 1983. *Des mots pour communiquer*. Paris : CLE International.
- Galisson, R. 1991. *De la langue à la culture par les mots*. Paris : CLE International.
- Garrigues, M. 1998-1999. Nouvelles concordances pour l'enseignement des langues. *Linguisticae Investigationes*, XXII, 59-69.
- Gross, M. 1971. Grammaire transformationnelle et enseignement du français. *Langue Française*, 11, 4-14.
- Harris, Z. S. 1951. *Methods In Structural Linguistics*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Holton, D., Mackridge P. & Φιλιππάκη-Warburton E. 1997. *Greek Grammar: A Comprehensive Grammar of the Modern Language*: Routledge: Λονδίνο [ελλ. μτφ. Β. Σπυρόπουλου (2000). Γραμματική της ελληνικής γλώσσας. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη].
- Κουτσογιάννης, Δ. Διδακτική αξιοποίηση των ηλεκτρονικών λεξικών και σωμάτων κειμένων. http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/education/cbt/utilization/theory.html.

Κυριακοπούλου, Τ. & Γιαννακοπούλου, Α. 2003. Vers la constitution du lexique-grammaire des verbes en grec moderne. *Linguisticæ Investigationes*, 26: 2, 215-234.

Μικρός, Γ. & Φουντοπούλου, Μ.-Ζ. 2002. Η αξιοποίηση των Ηλεκτρονικών Σωμάτων Κειμένων στη διδασκαλία της Ισπανικής ως ξένης γλώσσας. Στο Η διδασκαλία της ξένης γλώσσας σε ενήλικους: Εμπειρίες και προοπτικές. Αθήνα: Διδασκαλείο Ξένων Γλωσσών του Πανεπιστημίου Αθηνών, 49-75.

Paumier, S. 2004. *Unitex 1.2. Manuel d'utilisation*. Paris : Université Paris-Est.

Ράλλη, Α. 2005. *Μορφολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Renié, D. 1995. *Modélisation informatique de l'acquisition des interrogatives directes en français langue seconde dans leur dimension pragmatique, proposition d'un environnement offrant un apprentissage collaboratif: ELEONORE* (Thèse de doctorat) Clermont-Ferrand : Université Clermont II.

Rey, A. 1973. La phraséologie et son image dans les dictionnaires de l'âge classique. *Travaux de linguistique et de littérature (Mélanges de Linguistique française et de Philologie et Littérature médiévales offerts à Monsieur Paul Imbs)*. 97-107.

Selva, T. & Chanier, T. 2000. Génération automatique d'activités lexicales dans le système ALEXIA. *Sciences et Techniques Éducatives (STE)*, 7: 2, 385-412 (<http://archive-edutice.ccsd.cnrs.fr/edutice-00000282>).

Silberztein, M. 1990. Le dictionnaire électronique des mots composés. *Langue Française*, 87, 71-83.

Silberztein, M. & Tutin, A. 2005. Nooj, un outil TAL pour l'enseignement des langues. Application pour l'étude de la morphologie lexicale en FLE. *Apprentissage des langues et systèmes d'information et de communication (ALSIC)*, 8: 1, 123-134. (http://alsic.unstrasbourg.fr/v08/silberztein/alsic_v08_20-rec11.htm).

Tréville, M.C. & Duquette, L. 1996. *Enseigner le vocabulaire en classe de langue*. Vanves : Hachette F.L.E.

Τριανταφυλλίδης, Μ. 2005. *Νεοελληνική Γραμματική της δημοτικής [Ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΒ (1941) με διορθώσεις]*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].

Vivès, R. 1985. Lexique-grammaire et didactique du français langue étrangère. *Langue Française*, 68, 48-65.